de Nederlandse Project Gutenberg Reader

Maart-april 2009

Samengesteld en van commentaar voorzien door
Branko Collin.

Voor de bepaling van de publicatiedata heb ik gebruik gemaakt van de door Project Gutenberg vermeldde *release dates*.

Project Gutenberg is een bibliotheek van elektronische teksten. Doel van het project is zo veel mogelijk werken voor zo lang mogelijke tijd aan zo veel mogelijk mensen ter beschikking te stellen. Het project geeft daartoe met name elektronische boeken uit waar geen auteursrechten meer op rusten. Vrijwilligers zijn altijd welkom: www.gutenberg.org.

Op dit adres vindt u ook de boeken van Project Gutenberg. Om een elektronische tekst te downloaden, gebruikt u de zoekmachine op de website om naar titels of etext-nummers van werken te zoeken. Eventueel kunt u ook rechtstreeks naar een *ebook* gaan door in de adresbalk van uw webbrowser het volgende adres in te voeren:

http://www.gutenberg.org/etext/*nnnnn*

waarbij u *nnnnn* vervangt door het juiste etext-nummer.

Veel Project Gutenberg-teksten zijn in handige elektronische formaten beschikbaar via websites van derden, zoals die van Manybooks.net. Ook kunt u sommige werken van het project in gedrukte vorm kopen via onder andere Lulu.com. Omdat de meeste werken van Project Gutenberg auteursrechtenvrij zijn, mag u ermee doen wat u wilt. Houdt er echter rekening mee dat Project Gutenberg een Amerikaanse uitgever is; boeken die door het project worden uitgegeven, zijn in Nederland niet per se rechtenvrij.

Oudere versies van deze reader vindt u op The Internet Archive in the Open Source Texts Collection.

Voor vragen over deze reader, neem contact op met Branko Collin via e-mail: collin@xs4all.nl. De samensteller is een vrijwilliger van Distributed Proofreaders (http://www.pgdp.net).

Inleiding

Dit boekje bevat fragmenten uit Nederlandstalige Project Gutenberg-boeken die tussen 27 december 2008 en 31 januari 2009 zijn gepubliceerd.
Vanwege de hoeveelheid Nederlandstalige boeken die de laatste tijd door Project Gutenberg zijn uitgegeven, en het feit dat ik door omstandigheden al ruim te laat was met deze uitgave, heb ik me beperkt tot een overzicht van de uitgaven van januari.

Inhoud

Napoleon.

Het leven der dieren, vogels

Het reusachtige werk Het leven der dieren van Alfred Brehm druppelt Project Gutenberg binnen.

Over papegaaien:

"Men moet niet meenen," zegt AUDUBON, "dat alle misdrijven waaraan de Papegaaien zich jegens de planters schuldig maken, ongestraft blijven. Integendeel de diefachtige Vogels worden wegens hunne strooperijen op de eigendommen van de landbouwers door deze in grooten getale gedood. De op wraak zinnende boer, die met het geladen geweer in de hand komt aansluipen, doet 8 of 10 van de plunderaars bij het eerste schot in 't zand bijten. De overlevende stijgen omhoog, schreeuwen luid, vliegen 4 of 5 minuten lang in kringen rond, keeren naar de lijken van hunne kameraads terug, omzwermen deze met luid jammergeschreeuw en vallen als slachtoffers van hun gehechtheid; dit gaat zoo voort, totdat er zoo weinige overblijven, dat de boer het niet meer de moeite waard acht, aan hen zijn kruid en lood te verspillen. Ik heb in den loop van weinige uren er verscheidene honderden op deze wijze verdelgd en korven gevuld met den buit. Die, welke aangeschoten zijn, weten trouwens hun leven goed te verdedigen en brengen met hun scherpen snavel gevaarlijke wonden toe." Het vleesch van de buitgemaakte Papegaaien wordt, hoewel het hard en taai is, toch graag gegeten of althans tot het bereiden van een krachtige soep gebruikt. Schomburgk roemt de papegaaiensoep, op grond van persoonlijke ervaring, als een uitmuntend gerecht.

Naast trouw, lekker en, mits voorzichtig, langlevend zijn sommige papegaaien onverbeterlijke babbelaars, en Brehm is niet te beroerd het volledige vocabulaire weer te geven van een Jako*, die ook zo heette:*

“Eerwaarde heer! Goeden morgen.”—“Eerwaarde heer! asjeblieft een amandel.”—“Wou-je een amandel? Wou je een noot? Je krijgt wat. Daar heb-je wat.”—“Heer overste, welkom, heer overste!”—“Mevrouw! uw gehoorzame dienaar.”—“Boer, spitsboef, spitsboef, boer, wilddief! ga-je weg? ga-je weg, ga-je naar huis, ga-je naar huis of niet? pas op kerel!”—“Jij ploert! jij kerel, jij nare kerel!”—“Brave Pappie, beste Pappie!”—“Je bent een beste jongen, een opperbeste jongen!”—“Je krijgt een kokeriko, ja, je krijgt wat.”—“Nanni! Nanni!”—“Buurman! Geduld hebben! Buurman! Geduld hebben!”—Als er aan de deur wordt geklopt, roept hij zeer luid, zeer duidelijk en geheel als een mensch: “Binnen! Binnen! Uw dienaar, mijnheer Brouwer, onderdanige dienaar! Blij, dat ik de eer heb, blij, dat ik de eer heb.”—Soms klopt hij zelf tegen zijn kooi en roept dan als zoo even.—Den Koekoek bootst hij zeer goed na.—“Geef mij een zoentje, een lekker zoentje; dan krijg-je een amandel.”—“Kijk ereis op!—Kom naar buiten!”—“Kom maar op, kom maar hier!”—“Mijn lieve Pappie!”—“Bravo, bravissimo!”—“Bidden, laten wij nu bidden.”—“Laten wij eten!”—“Laten wij voor ’t venster gaan!”—“Hieronymus, sta op!”—“Ik ga, God zegen-je!”—“Leve de Keizer! Lang zal hij leven!”—“Waar kom jij van daan?—Neem mij niet kwalijk, mijnheer! Ik dacht dat je een Vogel waart!”—Als hij iets stuk bijt of in zijn kooi iets vernielt, zegt hij: “Niet bijten! schei-uit! Wat heb-je gedaan?”—“Wat heb-je gedaan? Pas op jij gauwdief! Jij

lomperd! Pas op, je krijgt slaag!"—"Pappie, hoe gaat het met je, Pappie?"—"Heb-je wat te eten?"—"Smakelijk eten!"—"Bst! Bst! Wel te rusten!"—"Pappie mag naar buiten; kom, allo kom!"—"Pappie, schiet! Schiet Pappie!"—Daarna schiet hij door luid te roepen van "Poe!"—"Kijk, kijk, kijk, kijk!"—"Ga naar huis! Ga-je naar huis? Allo, marsch!"—"Subiet naar huis! Pas op, je krijgt slaag!"—Hij trekt aan een schel in zijn kooi en roept luid: "Wie schelt daar?—Pappie!"—"Kaketoe, kaketoe."—"Gagagaga!—Wat wou-je met je ga, ga—-jij!"—"Daar is het hondje, een lief hondje, een allerliefst hondje!"—Daarna fluit hij den Hond.—Hij vraagt: "Hoe spreekt het hondje?" en blaft vervolgens. Daarna roept hij: "Fluit het hondje!" en fluit den Hond.—Als men hem beveelt: "Schiet!" dan roept hij "Poe!"—Soms laat hij een geheel kommando hooren: "Halt! richt u! Halt! Schouder 't geweer! Aan! Hoog! Vuur! Poe! Bravo, bravissimo!"—Soms laat hij het kommando "Vuur!" weg en roept na: "Aan! Hoog!" dadelijk: "Poe!"; dan zegt hij echter ook niet: "Bravo, bravissimo!", alsof hij weet, dat hij een fout heeft gemaakt.—"God zegen je! A Dio! God zegen je!" zegt hij, als de bezoekers weggaan.—"Wat wou-je? Mij slaan? Wat wou-je? Mij slaan?" Hij begint dan geweldig te schreeuwen, alsof hij slaag krijgt, en roept vervolgens: "Wat? slaan? Mij slaan? Pas op, kerel! Mij slaan?"—"Ja, ja, ja, zoo gaat het in de wereld! Wel zoo! wel zoo!" Daarna lacht hij volkomen duidelijk. —"Pappie is ziek, de arme Pappie is ziek."—"Hoor-je Jan wel?—Goegoe! Goegoe! 't Is Pappie!"—"Pas op, ik zal je slaan!"—Als hij de tafel ziet dekken, of één of twee kamers verder het geluid van 't tafeldekken hoort, roept hij dadelijk: "Laten wij gaan eten! Allo, kom, eten!"—Als zijn meester in de naastbijgelegen of daarop volgende kamer ontbijt, roept hij: "Kakau! je krijgt kakau. Jij krijgt

ook wat!”

“De eigenaar van Jako had een Kwartel. Toen deze in de lente voor ’t eerst haar “Kwik me dit” liet hooren, keerde de Papegaai zich naar hem om en riep: “Bravo, Pappie! Bravo!”—Om te zien, of het mogelijk zou zijn hem ook iets te leeren zingen, koos men aanvankelijk woorden uit, die hij reeds vroeger had leeren zeggen, zooals b.v. het volgende: “Is het mooie Pappie daar? is het brave Pappie daar? is het lieve Pappie daar? is het Pappie daar? Ja, ja!”—Later leerde hij het liedje zingen: “O Pitzigi, o Pitzigi, blas anstatt meiner Fagott!”—Hij stemt ook accoorden aan, fluit een toonladder naar boven en naar beneden zeer vlot en zuiver en fluit ook andere stukjes en trillers; hij fluit en zingt dit alles echter niet steeds op denzelfden toon, maar soms een halven of een geheelen toon lager of hooger, zonder evenwel valsche tonen voort te brengen.

“Zijn meester stierf in het jaar 1853. Jako begon, oogenschijnlijk uit heimwee naar zijn geliefde heer, te kwijnen, werd in het jaar 1854 geheel versuft in een klein bedje gelegd en zorgvuldig verpleegd; ook toen babbelde hij nog druk en zei dikwijls met treurige stem: “Pappie is ziek, het arme Pappie is ziek”. Kort daarna stierf hij.”

Uit: Het Leven der Dieren, deel 2, hoofdstuk 2: De Papegaaien; en hoofdstuk 3: De Duifvogels, etext 27945. Ook in deze periode beschikbaar gekomen: hoofdstuk 4: De Hoendervogels (etext 27927), en hoofdstuk 5: De Ralvogels; en hoofdstuk 6: De Kraanvogels (etext 27914).

Het dichtste bij de Zuidpool

Tot 1911, het jaar waarin de Noor Roald Amundsen de Zuidpool bereikte, bestond er een uitdrukking "Farthest South", in het Nederlands: het dichtste bij de Zuidpool, het zuidelijkste punt waarop ooit een mens was gekomen, en in januari 1909 nam de Engelsman Ernest Shackleton dat record over. Tot 190 kilometer was hij de pool genaderd, en hetzelfde jaar werd een vertaling van zijn rijk geïllustreerde verslag in De Aarde en haar Volken gepubliceerd.

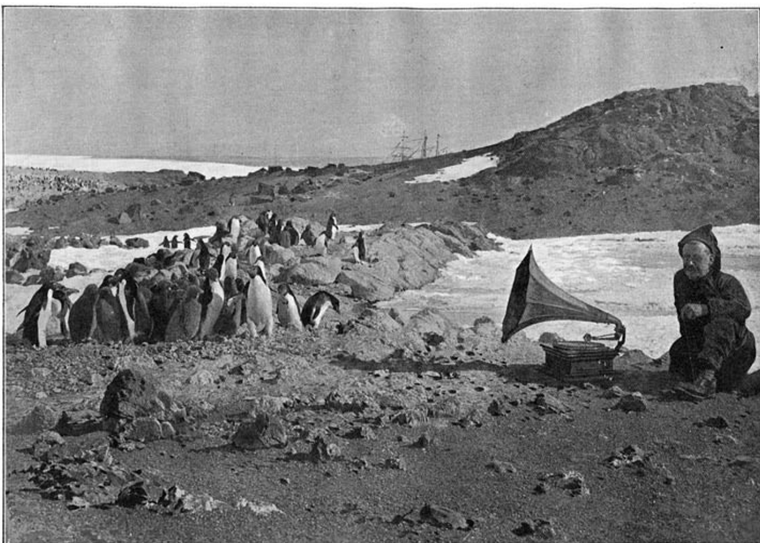
De vraag van het voedsel was er een van het allerhoogste belang. Wij gingen naar de beste kantoren en kregen alles van uitstekende hoedanigheid. De uiterste zorg werd ervoor gedragen, dat het eten gezond en goed was, maar ook, dat het passend zou zijn voor de behoeften in de Zuidpoolstreken, en het gevolg is geweest, dat we de expeditie hebben voltooid zonder een enkel geval van ziekte, dat aan onzen voorraad moest worden toegeschreven. Meel en zoetigheden, als jams, heldere stroop, suiker, ingemaakte vruchten en gedroogd fruit, speelden een hoofdrol in het door ons meegenomene, want bij de felle kou in de Poolstreken heeft men een natuurlijk verlangen naar zoetigheid en naar zulke gerechten als puddingen, van meel bereid. We hadden ook voorraden van vleesch in bussen, visch enz., maar we vervingen dikwijls die zaken door het gebruik van zeehondenvleesch in den winter, daar het versche vleesch ertoe meewerkte, den vijand van alle poolvaarders, de gevreesde scorbut, op een afstand te houden. Het voornaamste voedingsartikel voor de slede-expedities was pemmikan of gedroogd vleesch,

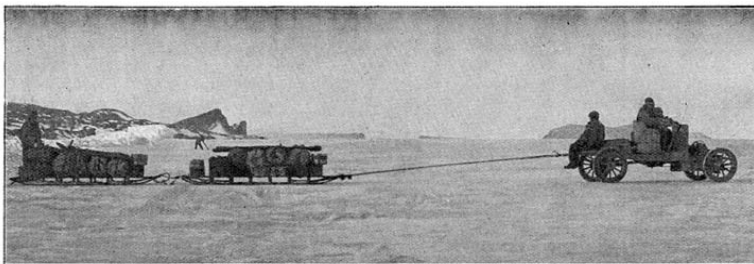
dat we uit Kopenhagen hadden betrokken, en bovendien hadden we veel preparaten van specialen aard, bestemd, om een maximum aan voedingswaarde te geven bij een minimum gewicht. Daar zal ik later nog op terugkomen.

We voorzagen ons van dikke Jaegerstoffen, en daarover heen droegen we dun Burberrygoed, waar de wind niet door drong en dat inderdaad uitstekend bleek te beschermen tegen de ijskoude stormen. We hadden ook wel de zware pilokleeren, die door andere expedities werden gebruikt, maar nadat we op de sledereizen in het voorjaar eenige proeven ermee hadden gedaan, besloot ik, dat we die zware kleeding niet zouden aantrekken op den tocht naar de Zuidpool. Het besparen of uitwinnen van gewicht was immers een zaak van het allergrootste belang.

Uit: Het dichtste bij de Zuidpool, Sir Ernest Henry Shackleton, etext 27671.

Overige artikelen uit De Aarde en haar Volken 1909 die in januari 2009 door Project Gutenberg opnieuw zijn uitgegeven:
- Van de Deensche expeditie naar Noord-Groenland, etext 27634.
- Op het Balkan-schiereiland, etext 27659.
- De verwoeste steden aan de straat van Messina, etext 27656.
- Het bergland van den Roewenzori, etext 27657.

De expeditie van Shackleton werd met de modernste technologiën ondersteund.

Zoölogische Philosophie

Noch Lamarck, noch Darwin wisten waarom soorten zicht ontwikkelden: het gen zou pas eind 19e eeuw door Gregor Mendel worden ontdekt (en door Hugo de Vries in 1889 zijn naam ontvangen). Darwin zou echter in 1859 met de elegantere theorie komen over de ontwikkeling van soorten, en daarmee werd soldaat en natuurvorser Lamarck op een zijspoor van de geschiedschrijving gezet. De ideeën van "de peetvader van de biologie", uiteengezet in dit werk uit 1809, werden zoals de vertaler zegt "doodgezwegen of hoogstens met spot begroet".

Menigvuldige feiten leeren, dat naarmate de leden van een soort veranderen van standplaats, klimaat of levenswijze, zij daarvan invloeden ondergaan, die gaandeweg de gesteldheid en verhoudingen hunner deelen, hun vorm, functies, ja zelfs hun samenstelling wijzigen, zoodat mettertijd hun heele wezen deelt in de ondergane veranderingen.

In hetzelfde klimaat doen eerst de verschillen in plaatselijke omstandigheden de eraan blootgestelden varieeren. Maar allengs brengen deze voortdurende invloeden bij de groepsgewijze onder dezelfde levensvoorwaarden zich voortplantende individuen afwijkingen teweeg, die c.q. van essentieel belang worden; zoodat na talrijke opvolgende geslachten de *soort* tenslotte in een nieuwe omgevormd is, van de eerste onderscheiden.

Als bijvoorbeeld de zaden van een gras of andere vochtige-weide-plant altemet naar de helling van een naburigen heuvel worden overgebracht, waar de grond, schoon hooger gelegen, nog frisch genoeg is om de

plant te doen voortbestaan; als zij vervolgens, na vele generatiën hoe langer hoe verder een droge en bijna dorre berghelling bestijgt en ze slaagt erin, zich te handhaven en voort te planten; dan zal ze zóó veranderd zijn, dat de botanici er een aparte *soort* van zullen maken.

Hetzelfde gebeurt met de dieren, door omstandigheden gedwongen te veranderen van klimaat, levenswijs en gewoonten. Maar de genoemde oorzaken eischen ten hunnen aanzien nog meer tijd dan bij de planten, om noemenswaardige wijzigingen teweeg te brengen.

De opvatting van hen, welke onder den naam *soort* een verzameling gelijksoortige wezens samen vatten, die zichzelf-gelijkblijvend voortplanten en wier bestaan als zoodanig dus van dezelfde stonde dagteekent als dat der natuur zelve, achtte het onmogelijk, dat exemplaren, tot twee verschillende soorten behoorende, zich zouden kunnen vermaagschappen.

Ongelukkig heeft de waarneming tot op heden geleerd, dat deze beschouwing geenszins gegrond is. Want de onder de planten zoo veelvuldige bastaarden en de zoo vaak bij de dieren opgemerkte paringen tusschen individuen van zeer verschillende *soorten* doen zien, dat de gewaande vaste grenzen tusschen die soorten niet zoo stevig waren als men wel dacht.

Uit: Zoölogische Philosophie, Jean-Baptiste Lamarck, etext 27487.

De heele wereld rond

Ondertitel: Een Leesboek tot bevordering van Natuur-, Landen- en Volkenkennis, Ten dienste der Volksschool. Als kind verslond ik zulke boekjes, en had daar de prikkel van geen school voor nodig.

In Thibet heerscht een gebruik, dat zeker nergens elders op aarde voorkomt. De vrouwen namelijk maken zich, zoo vaak zij het huis verlaten, het gezicht zwart met een kleverig vernis, dat men op het oog voor vlierstroop zou houden en maken zich daardoor opzettelijk zoo leelijk, dat men haar eer voor apen, dan voor menschen aanzien zou. Dit walgelijk gebruik is in Opper-Azië zeer oud en zie hier, wat er de oorsprong van moet zijn. Voor een paar honderd jaren was de nomi-khan of opperlama een uiterst streng en nauwgezet man. Toenmaals maakten de Thibetaansche vrouwen zich nog niet zoo leelijk, maar waren zoo op pronk en opschik verzot, dat het alle perk en paal te buiten ging. Om nu die toenemende buitensporige weelde met kracht en geweld te keer te gaan, gaf de nomi-khan eene verordening, dat geen vrouwspersoon zich in het openbaar mocht laten zien, zonder het gezicht op de vermelde manier ontoonbaar gemaakt te hebben. […] Tegenwoordig wordt die ontsiering voor eene soort van godsdienstige verplichting gehouden; hoe foeileelijker eene vrouw zich maken kan, voor des te deugdzamer gaat zij door. ’s Lands wijs, ’s lands eer.

Uit: De heele wereld rond, J. J. A. Goeverneur, etext 27721.

Twee vroolijke geschiedenissen

De eerste geschiedenis heet Hoe ik aan eene vrouw kwam, en dat is een goede titel. De verteller begint al te grijzen als hij het toch maar eens tijd acht het huwelijksbootje in te stappen, en stuurt zijn oom erop uit om een kandidate te bestuderen.

—“En waarover hebt gij dan gesproken?” vroeg ik.—“O! het had niets te beduiden.—Ik zeide dat ik uw oom was, en vroeg of zij u niet kende, daar gij hier ook steeds op en neêr liept; toen zeide zij dat zij niet het genoegen had,—“genoegen” zeide zij—; toen vroeg ik of zij hier niet een jongmensch had zien gaan met een geelachtig grijzen hoed en een geelachtig grijze overjas, een geelachtig grijze broek en geelachtig grijs haar? —-“Neen,” zeide zij; “een oudachtig heer in zulk eene kleeding had zij wel gezien.”—Toen zeide ik dat de oudachtige heer de jonge mensch was, waarvan ik gesproken had; dat waart gij.—Toen sprong dat aardige kleine jongske tegen haar op en zeide: Tante, dat is die menheer, waarvan gij altijd zegt, dat hij er uitziet als een regelbroodje, dat in koffie met veel melk gesopt is.”—Toen werd zij vuurrood en ik moest luidkeels lachen en zeide, jawel, dat gij dat waart.

Uit: Twee vroolijke geschiedenissen, Fritz Reuter, etext 27783.

Brieven uit en over Amerika

C.V. Gerritsen is tevens mijnheer Aletta H. Jacobs, en ik vermoed dat een grotere bekendheid van haar naam mede reden is dat zij ook als auteur vermeld staat. Jacobs heeft er vervolgens wat van haar eigen artikelen bijgevoegd, die over vrouwen, Californië en "Roodhuiden" gaan.

Tot de navolgenswaardige sociale maatregelen van Amerika behoort ongetwijfeld het sluiten der kantoren en werkplaatsen des Zaterdags om 12 uur.

De heilzame werking er van ziet men hier, wanneer men 's Zaterdags in de groote menschenstroomen, zich laat meevoeren naar goedkoope verblijfplaatsen aan 't water (de baai of de rivier), of naar parken in de onmiddellijke nabijheid van de metropolis. Den werkman en den beambte ziet men dan met het geheele gezin van dien vrijen middag gebruik maken.

Zaterdag l.l. was ik er getuige van, hoe tienduizenden genoten van den prachtigen uitgestrekten dierentuin, vlak bij de stad in een heuvelachtige streek gelegen en voor ieder gratis toegankelijk. Het verbod bij sommige dieren om ze te voeden enz., werd stipt opgevolgd. In druk bezochte gebouwen, b.v. in dat der roofdieren en der apen, was van gedrang geen sprake. Welwillend schoof de een voor den ander wat opzij en als er geen plaats meer was, van waar wat te zien viel, werd geduldig gewacht.

Het drukst was het voor de kooi van een Chimpansé en Orang Oetan, die elkander daar reeds 3 jaren gezelschap houden en een opgewektheid aan den dag legden, als ik nog nergens anders van die dieren heb gezien. Zij speelden met elkaâr.... net als

menschenkinderen!

In alle gebouwen weer het verbod om op den vloer te spuwen en op de veelvuldige banken in het park het verbod om dit op de voetpaden—die van asphalt zijn—te doen.

De prachtige groote dierentuin met park, behoort aan een door de stad New-York gesubsidieerd wordend Zoölogisch Genootschap.

Ik moet hier weer afbreken, ofschoon ik nog zooveel dat mij hier opviel, zou willen vermelden. De physionomie der bevolking, dat mengsel van zoovele natiën en rassen. Het leelijker type der mannen dan van de vrouwen. De dronkenschap. De nachtvlinders. De scherpe reuk der paarden-excrementen in de geasphalteerde straten bij deze warmte. De vele Hollandsche namen boven de winkels en op naamplaten der kantoren. De zucht der Amerikanen om zich van Hollandschen oorsprong te noemen. Het prachtige gebouw van "De Equitable" in Broadway met z'n rijke versieringen en z'n eenige, voor een ieder toegankelijke, bibliotheek. De overvolle trams en de galanterie der mannen, ook der arbeiders, om zonder een woord te zeggen te gaan staan om plaats te maken voor een dame. De dagbladen met hun sensatie-berichten. Al die onderwerpen moet ik verder onaangeroerd laten, omdat anders de lezer zijn geduld kon verliezen. En dat wil ik tot elken prijs trachten te voorkomen, nu ik nog zooveel onder zijn aandacht wensch te brengen.

Uit: Brieven uit en over Amerika, C. V. Gerritsen en Aletta H. Jacobs, etext 27800.

Kerkhofblommen

Het volgende is waarschijnelijk van de zelfste hand[1]:

Gedagtenis van den deugdzaemen jongeling *Henricus Josephus Van Hecke*, leerling der grammatica in het Kleyn Seminarie te Rousselaere, overleéden te Beveren, zyne geboórte-plaets, in den ouderdom van 21 jaeren.

O jongheyd, die dit leést, denk toch een wyl op hem,
Die t' saem met ons de vrugt der schoone lett'ren plukte,
De wysheyd leerde door de zelve vaderstem,
Maer wien de dood te vroeg aen onze schoól ontrukte.
Van iedereen geliefd, in 't midden zyner jeugd,
Viel hij als eene bloem gescheurd van haeren stengel.
Doch neen! hy was reeds rijp; en zagtjens trok Gods engel
Hem van deéze aerde, en bragt hem in des hemels vreugd.

Uit: Kerkhofblommen, Guido Gezelle, etext 27803.

1 D.i. de hand van "de eerweerde Heer D. Cracco, leeraar in 't kleen seminarie tot Rousselaere".

Door het land der Skipetaren

In dezelfde serie Reisverhalen waarin later zijn Winnetoe-boeken zouden verschijnen, verscheen in 1893 dit werk van Karl May.

Niet zonder moeite kwam ik in die houding, moest echter bukken, want ik stootte met mijn hoofd. Ik wierp nu het luik omhoog en—het sloeg om. Met mijn Henrigeweer, schietvaardig, wachtte ik eenige oogenblikken. Er bewoog zich niets. Toch moest men het luik hebben hooren openslaan. Ook moesten zij dat gezien hebben, want het was helder licht, door het vuur dat voor de deur brandde en tegen de rotswanden opflikkerde.

Ik stak nu mijn tulband op den loop van mijn geweer, dat ik langzaam omhoog hief, daarbij zuchtende als iemand die zich moeilijk naar boven werkte.

Mijn list had het gewenschte gevolg: er vielen twee schoten. Een kogel had den loop van mijn geweer even geraakt, zoodat het mij bijna uit de handen vloog.

In minder dan geen tijd was ik nu met mijn bovenlijf door de opening van het luik. Ik zag het vuur. Op het dak van het voorvertrek lag een mensch—het lijk van den slager, zooals ik terstond zag. Ook stonden daar de twee mannen, die van achter het hekwerk, dat ons scheidde, op mijn tulband hadden geschoten.

Die onvoorzichtigen hadden een voornaam iets niet bedacht, namelijk, dat ik hen beter kon zien dan zij mij, omdat zij in het licht stonden, dat achter hen brandde. Een van hen was bezig op nieuw te laden, en de ander hief zijn geweer op om op mij te schieten.

Terstond legde ik op hem aan. Hij was aan mijn genade overgeleverd, maar ik wilde hem niet dooden en

mikte dus op zijn linker-elleboog, dien hij mij voorhield. Ik trok af. Hij liet zijn geweer vallen, gaf een gil en viel van het dak naar omlaag. De ander wendde zich oogenblikkelijk om, sprong zijn gewonden makker achterna en vluchtte naar het vuur. Het was Bybar, de Skipetaar. Bij het vuur zaten zijn broeder, Manach el Barscha en Barud el Amasat.

—Zij komen, zij komen! Ga weg van het vuur!—brulde hij. Gij zit in het licht, zij schieten u neer!

Het drietal sprong op en alle vier vluchtten naar het bosch. Hij, wiens elleboog ik stuk geschoten had, moest dus de oude Mubarek zijn. En nu herinnerde ik mij, dat zijn arm buitengewoon dik was geweest. Onder zijn mouw zat nog het verband van het schot, dat hij bij de ruïne van Ostromdscha gekregen had.

Uit: Door het land der Skipetaren, Karl May, etext 27652.

Het Verloren Tooverland

Jenny Blicher-Clausen, schreef, als ik goed weet te raden wat de Zweedse Wikipedia over haar schrijft, ook onder het pseudoniem John Bentsen.

Zoodra de scholen sloten, kwam oom Frans. Heel stil alsof het de natuurlijkste zaak ter wereld was, gleed hij weer haar leven in. Hij pakte zijn koffers uit, sloeg zijn boekenplank op en versierde het kamertje, dat hij gehuurd had, met oude portretten van Kaja. Als zij in zijn kamer zat, kreeg zij een gevoel, alsof zij weer kind geworden was en alsof het gelukkige, kinderlijke gevoel van veiligheid weer over haar gekomen was.

"Maar waar is het gedenkboek?" zeide zij op zekeren dag, toen zij de boeken op zijn schrijftafel doorbladerde.

"Dat heb ik verbrand," klonk het korte antwoord.

"Verbrand!" riep zij uit. "Hoe zonde! Hoe *kon* u dat doen?" Bijna instinctmatig voelde zij, dat hij dat gedaan had om een zeker klein versje, dat zoo zeker over haar lot beslist had, en toch herhaalde zij mechanisch: "Hoe *kon* u dat doen?"

Zij wachtte een oogenblik op antwoord, doch hij bleef zwijgen. En daar zij gewoon waren elkaars zwijgen te eerbiedigen, doelde zij nooit in het vervolg meer op het gedenkboek. Slechts eenige dagen later, toen hij haar een paar van Shelley's gedichten had voorgelezen, vroeg zij hem: "Zeg me eens eerlijk, oom Frans, heeft u werkelijk nooit zelf verzen gemaakt?"

"Waarom?"

"Omdat u zoo mooi verzen voorleest."

"Dat is heel iets anders dan er te maken. Ik zou beter op mijn hoofd kunnen gaan staan dan twee regels poëzie schrijven."

"Dat is toch merkwaardig! Ik dacht dat alle menschen verzen konden maken—ik meen op enkele oogenblikken van hun leven," voegde zij er weifelend bij.

Uit: Het Verloren Tooverland, Jenny Blicher-Clausen, etext 27658.

Paedagogische Overwegingen

Kleine Milly liet zich van aanleg als bijzonder zacht en volgzaam kennen. Plotseling, ze is nu twee en een half jaar, uit zich haar eerste ernstig verzet.

Milly wil 's morgens niet meer slapen gaan. Moeder geeft voorloopig toe. Telkens blijkt weer, dat het kind wel degelijk behoefte heeft aan een ochtenddutje. Wanneer ze 's middags met haar op de wandeling even stilstaat voor een winkel, dommelt de kleine vaak onverwachts in. Maar is er 's morgens sprake van het bedje, dan windt Milly zich zóó op, dat het geheele gezin er bij te pas komt en daarna is aan slapen geen denken meer. Moeder begint er de laatste dagen niet over, want het kind raakt er door van streek en is den geheelen dag voor niemand en niets meer toegankelijk. Op mijn raad wil ze toch nog maar eens een poging wagen en ik laat Milly's tegenstribbelingen eenige dagen onbemerkt langs me gaan. Den derden morgen stel ik de hummel voor, samen „huisje” te gaan spelen, in de groote kamer, waar bij dag haar ledikantje gezet wordt. Deze kamer is rustig gelegen. We halen zoowat haar geheelen speelinboedel voor den dag en het vrije gedeelte van den vloer wordt als huis ingedeeld. Een keurig salonameublementje is dadelijk in het centrum smaakvol gearrangeerd. Poppenbadje krijgt zijn plaats in de gefingeerde badkamer, waar geen onderdeel, al is het maar van papier geknutseld, gemist wordt. Een comfortabel ingerichte slaapkamer mag toch in geen enkele woning ontbreken, zou ik meenen. De aanwezige Indische stoel gauw maar tot mijn, respectievelijk Moeders bed gemetamorphoseerd en we hebben Milly's ledikantje vooral ook niet vergeten. Wat een werken en

zorgen! Hè... We zuchten er beiden van. Alleen al de dagelijksche beurt, die Mina gewoon is te geven, heeft zooveel in. Kan het anders dan dat we moe worden, heel moe. Pseudomoedertje wel zóó erg, dat ze om half elf reeds naar bed verlangt. Nu wil het kleine „aapje” ook zoo graag gaan slapen. Zonder te mopperen, laat ze zich uitkleeden en in haar eigen bedje leggen. Ik haast me op de sofa. Ze koekeloert nog een poosje door de spijltjes naar me en valt in een rustigen slaap, waaruit ze na anderhalf uur wakker wordt, verkwikt voor den geheelen dag. Al korter duurt de volgende dagen mijn medespelen. Ten slotte voert Milly de komedie op haar eigen houtje op en gaat nog maanden daarna, op tijd, vol animo haar nuttig slaapje „spelen”.

Iets „moeten” doen en iets „willen” doen, kan dezelfde bezigheid tot een hel en een hemel maken. Zeker voor het kleine kind, dat nog geen plichtsbesef kent, de voor- of nadeelen van een handeling niet weet te overwegen en dat slechts rekening houdt met de lust- en onlustgevoelens, die door een of andere opdracht gewekt worden. De taak, die ons redelijk en gewoon toeschijnt, kan voor het kind soms onoverkomelijk zijn. Onze waardebepaling staat vaak lijnrecht tegenover elkaâr.

Wanneer we bij het normale kind een plotseling ernstig verzet, door verzet trachten te breken, bereiken we het tegendeel. We verbitteren onzen kleinen opstandeling, hij voelt zich miskend, onrechtvaardig behandeld en stelt zijn slechtst humeur er tegenover. Laten we hem, door geduld en liefde leeren de opgegeven taak te willen volvoeren. Met een beetje tact lukt het elke opvoeder(ster). Bij het abnormale absoluut onhandelbare kind, rest ons helaas vaak niet anders, dan

het verzet, door het verzet te compenseeren. Doch ook bij hen slechts, mogen we daartoe overgaan, nadat we alle zachtere middelen vergeefs hebben beproefd. Deze gevallen zijn gelukkig „de uitzonderingen” voor mijn overweging.

Naschrift. Dit is een staaltje van de paedagogiek van „met een zoet lijntje”, onderdeel der omkoopings-paedagogiek, die ik voor mij—in het algemeen gesproken—voor een gevaarlijk falsifikaat houd.

Uit: Paedagogische Overwegingen, E.W. Asscher, etext 27833.

Het Geldersch Byenboek

De priester Petrus Hendrix uit Lottum schreef dit. Over zijn woonplaats zeiden wij in Venlo: "Lottum, waar de lucht nog schoon en de sex nog smerig is".

D. Vr. Hebben de byen veel vyanden?

M. A. Jae sye hebben veel vyanden soo uytwendigh als inwendigh.

D. Vr. Welck syn de uytwendige vyanden der byen?

M. A. De uytwendige vyanden syn: mussen, hoorstelen, wespelen, mieren, spinnen, swaluven en meer andere, spegt, voorssen, meesen.

D. Vr. Wat quaedt doen de quakvorsen en padden?

M. A. De padden en quakvorsen syn ook seer schadelyk, want sy klymmen den korf opwaerts, tot aen het thylgaet en eeten meynigvuldighe byen. Sy eeten de byen die voor de huedt liggen. En de paed, als de bye op de aerde staet, aerbeydt de aerde wegh, en gaet in den korf om de byen te eeten. Daerom moet den byenman 'savonts, als de schadelyke gedirten begynnen te koemen, naer de byen gaen, om desen gedirten te dooden.

Uit: Het Geldersch Byenboek, Petrus Hendrix, etext 27836.

De lof der zotheid

Nederlandse vertaling van het bekendste werk van 's lands bekendste filosoof. Heeft iemand het ooit gelezen? Voorzien van tekeningen van Hans Holbein en van een uitgebreide verklaring van de vertaler.

Verder, wat over de vriendschap gezegd is, dat geldt nog veel meer van het huwelijk, dat immers niets anders is dan een onscheidbare levensgemeenschap. Goede hemel, wat zouden er geen echtscheidingen of nog erger dingen overal plaats vinden, als niet de huiselijke omgang van man en vrouw door middel van vleierij, scherts, inschikkelijkheid, dwaling en huichelarij, allen zeker mijn trawanten, gesteund en onderhouden werd! O, wat zouden er weinig huwelijken gesloten worden, zoo de bruidegom zoo wijs was een onderzoek in te stellen, welke aardigheden dat schijnbaar zoo fijne en zedige maagdekijn reeds lang voor haar huwelijk heeft uitgehaald!

Voorts hoeveel minder gesloten huwelijken zouden blijven bestaan, als niet het meeste van 't geen de vrouwen uitvoeren, deels door de onoplettendheid, deels door de domheid van den man verborgen bleef! Zeker schrijft men dit terecht op rekening van de zotheid, maar aan haar toedoen heeft men het inmiddels te danken, dat de vrouw den man behaagt en de man aan de vrouw, dat er rust in huis heerscht en dat de innige verhouding bewaard blijft. Men lacht hem uit, men noemt hem een koekoek, een hoorndrager en wat niet al, terwijl hij met zijn lippen de wangen der overspeelster droog kust.

Uit: De lof der zotheid, Desiderius Erasmus, etext 27846.

Een Meisje-Student over 'Een Meisje-Studentje'

Een kritiek op het boek Een Meisje-Studentje, dat zelf populair moet zijn geweest, maar waar ik verder weinig informatie over kan vinden, omdat al wat ik erover kan vinden kritieken zijn. De "eerste authentieke roman uit het studentenleven" schrijft Th. B.F. Hoyer in Den Gulden Winckel, 1928. "Een roman over de verwording van het eens zo serieuze studentes-leven tot een frivool bestaan", schrijft Damescompartiment Online.

En het instituut voor Nederlandse Geschiedenis schrijft: "Deze roman is doorspekt met reflecties van de hoofdpersoon, die het idee had dat de meisjes in het mannenbolwerk Leiden de jongens tot steun zouden zijn en hun wereld mooier zouden maken, wat een illusie blijkt. Ook komt zij tot de conclusie dat het studeren voor een meisje iets anders betekent dan voor een jongen, minder wetenschappelijk of op carrière gericht is."

Het is niet om het boek zelf dat ik over “Een meisje-studentje” van Annie Salomons enkele dingen wensch te zeggen, maar wel om den indruk, dien het boek naar buiten maakt. Was het een minder belangrijk en belangwekkend milieu, waarin het zich beweegt en ware dit minder duidelijk naar het leven geteekend, dan zou het niet zóó zeer de moeite waard zijn, de aandacht nogmaals op dit boek te vestigen.

[...]

[Nog] veel te weinig in aantal zijn de jaren, dat de

vrouwen zich afgewend hebben van den haar conventioneel toegewezen weg. Nog weinig vruchtbaar kan er over gedebatteerd worden of ze al of niet geschikt zijn voor het werk dat ze op zich namen; en al blijkt de ongeschiktheid van de *tegenwoordige* vrouwen, zal daaruit besloten mogen worden tot die van de toekomstige? Als er maar *ernst* is in het streven, dan kan het falen van de enkelen geen verlies, maar soms winst zijn voor de volgenden; als er maar één vaste lijn gevolgd wordt en opgebouwd wordt in één richting. En hierin nu juist ligt de teleurstelling, die Ans Salomons ons gaf met het uitgeven van haar boek. [...] En wie is het hier die de buitenwereld vertellen zal van de vrouwelijke studenten?—een eerste-jaartje, iemand die ook al vòòr ze aan de academie kwam van meisjes-studenten schreef, eenvoudig weg alleen om verhaaltjes te schrijven, en wellicht terwille van de aantrekkelijkheid studenten makend van schoolmeisjes: want voor méér mogen we de daarin geteekende figuren niet nemen. [...] Weliswaar staat alles hier dichter bij ons; de studentenwereld is reëeler geworden, maar over 't algemeen blijven de meisjes er uit bakvischjes, met om zoo te zeggen geen begrip van ernstige studie—daar wordt zelfs bijna niet over gesproken—*wel* weer over 't inprenten van op te zeggen lesjes. In haar visie op studie is blijkbaar niets veranderd door haar komen aan de hoogeschool; ze wist het vroeger ook al, of liever.... ze weet er nu nog blijkbaar even weinig van als te voren.

Uit: Een Meisje-Student over 'Een Meisje-Studentje', Annie Sillevis, etext 27847.

Napoleon geschetst

Deze biografie maakte tijdens het corrigeren een wat dweepzuchtige indruk op me. In het onderstaande denkt iedereen dat Napoleon mogelijk in Egypte is gestorven, en niemand houdt meer rekening met zijn terugkeer, als het bericht komt van zijn landing in Lyon. Zijn vrouw Josephine snapt dat als zij niet voor de anderen haar man spreekt, deze verkeerde dingen over haar zou kunnen horen.

“Vrees niet, dat Bonaparte met voor de vrijheid noodlottige bedoelingen naar hier komt; maar wij moeten de handen ineenslaan om te beletten, dat een troep ellendelingen zich van hem meester maakt,” voegde zij Gohier toe en Joséphine was geen uur later zonder kamenier, bagage of geleide met postpaarden op weg naar Lyon, haar man tegemoet.

Maar van Fontainebleau voeren twee wegen naar het zuiden; zij sloeg den verkeerden in, kwam eerst te Lyon tot deze ontdekking, keerde spoorslags naar Parijs, doch vond in haar hotel de kamerdeur op slot. De familie had den tijd gehad den jammerlijk door haar bedrogen echtgenoot in te lichten omtrent haar gedrag.

De wanhoop nabij, gebogen onder een schuldenlast, die liep in de millioenen en onder het bewustzijn, dat de ouderdom snel naderde en dat armoede en gebrek haar wachtten, als hij haar verstiet, viel zij voor die deur op de knieën en smeekte en bad onder tranen om vergiffenis, doch de deur bleef dicht. Uren verliepen. Hortense en Eugène kwamen haar helpen. Eindelijk, eindelijk werd een sleutel omgedraaid in ’t slot, de deur geopend. Met een gelaat, dat doodsbleek en verwrongen nog getuigde van zijn zielestrijd, stond de echtgenoot op den drempel

en breidde de armen uit; de herinneringen aan 't verleden, de tranen van Hortense en Joséphine, zijn liefde voor haar, hadden gezegevierd. Hij had vergiffenis geschonken, niet ten deele doch volkomen, onvoorwaardelijk; naar de medeplichtigen vroeg hij niet. Als een voor altijd gesloten boek schoof hij 't gebeurde achter zich; hij zelf, redeneerde hij, was de schuld van alles, want hij had zijn vrouw slecht bewaakt. Voortaan zou hij beter oppassen. Toen Lucien hem den volgenden morgen kwam opzoeken, werd hij ontvangen in Joséphine's slaapkamer; Napoleon lag nog te bed. In de twee volgende dagen betaalde hij al haar schulden, meer dan twee millioen, waaronder 600.000 francs voor toiletartikelen en 225.000 francs voor de buitenplaats Malmaison. De Parijsche groote wereld, die in de laatste tien jaar van nog heel wat sterker stukken was getuige geweest, vond deze verzoening volstrekt niet belachelijk, ze juichte die zelfs toe; in haar oog werd Bonaparte opnieuw de goedhartige man, die hield van huiselijk, gezellig leven, weinig of geen eerzucht kende en, terwijl geheel Parijs van hem was vervuld, 's avonds met zijn vrouw zat te triktakken, een spel waarin Joséphine uitmuntte.

Uit: Napoleon Geschetst, Herman Chappuis, etext 27883.

De Nederlandse Project Gutenberg Reader, maart-april 2009,
versie 9/4/2009.1.

De tekst in dit boekje is grotendeels gezet in Legendum, een "freeware" letter (GNU General Public License, om precies te zijn) van Rogier van Dalen. Zie:
http://home.kabelfoon.nl/~slam/fonts/fonts.html.